

24 martie 2020

COVID-19 Știri Legislative

În acest număr:

1. Activarea derogării de la aplicarea prevederilor CEDO

România a activat derogarea de la aplicarea prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului în contextul stării de urgență generate de epidemia COVID-19

Articolul 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului („CEDO”) prevede posibilitatea statelor semnatare de a deroga de la prevederile care garantează protejarea unor drepturi fundamentale ale omului în măsura strictă în care situația de pericol public o impune și numai după notificarea prealabilă a Secretarului General al Consiliului Europei.

În data de 17 martie 2020, Reprezentanța Permanentă a României a înregistrat la Secretariatul General al Consiliului Europei o notă verbală prin care a anunțat că parte din măsurile de urgență instituite prin Decretul prezidențial nr. 195/2020, prin care a fost declarată starea de urgență, implică derogări de la obligațiile asumate prin CEDO¹.

1. Ce prevede articolul 15 din CEDO?

Articolul 15 din CEDO conține o prevedere care permite Statelor Semnatore să deroge în circumstanțe excepționale de la obligația lor de a garanta și ocroti anumite drepturi ale omului.

Textul normativ cuprinde **trei paragrafe**.

Primul paragraf face referire la situațiile excepționale în care se poate deroga de la prevederile convenției, anume în cazul unui pericol public ce amenință viața națiunii, și condiționează luarea măsurilor derogatorii numai în măsura strictă în care sunt necesare și numai dacă nu încalcă alte obligații ale statului ce decurg din dreptul internațional (alte tratate și convenții ratificate).

Cel de-al **doilea paragraf** protejează unele drepturi fundamentale de la orice derogare sau rezervă.

Ultimul paragraf conține prevederi procedurale care obligă Statele Semnatore să informeze Secretarul General al Consiliului Europei în legătură cu măsurile luate, cât și data limită până la care acestea vor fi aplicate.

¹ <https://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-treaties/-/conventions/treaty/005/declarations>

2. Care sunt drepturile cu privire la care nu se pot formula derogări sau rezerve?

Alineatul 2 al articolului 15 al CEDO protejează unele drepturi de la derogare:

- Dreptul la viață (cu excepția cazului unui deces rezultând din acte licite de război);
- Dreptul de a nu fi supus la tortură sau la tratamente inumane;
- Dreptul de a nu fi ținut în sclavie sau condiții de aservire;
- Dreptul de a nu fi condamnat pentru o acțiune sau omisiune care nu constituia infracțiune la momentul săvârșirii.

La acestea se adaugă și o serie de drepturi protejate prin protocoalele adiționale la CEDO, din care amintim:

- Protocolul nr. 6 care a abolit pedeapsa cu moartea;
- Articolul 4 din Protocolul nr. 7 care interzice judecarea de două ori pentru aceeași faptă.

3. Care sunt situațiile excepționale în care se pot formula derogări?

Articolul 15 din CEDO prevede că Statele Semnatore pot face derogări de la aplicarea Convenției în „*caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii*”. În jurisprudența Curții de la Strasbourg (Cauza [Lawless c. Irlandei Nr. 3](#), § 28) sintagma a fost interpretată ca făcând referire la „*o situație excepțională de criză sau o urgență care afectează întreaga populație și constituie o amenințare la viața organizată a comunității care compune Statul.*”

Statele Semnatore dețin o putere largă de apreciere în ceea ce privește analiza oportunității declarării unei situații de urgență, însă nu beneficiază de o putere discreționară absolută, aprecierea în acest sens făcând obiectul verificărilor Curții Europene a Drepturilor Omului.

Deși majoritatea cauzelor analizate de către judecătorii de la Strasbourg în materia aplicării articolului 15 au vizat stări de război sau amenințări teroriste, criteriile stabilite de către Curte ar putea justifica adoptarea unor derogări de la CEDO și în situația creată de epidemia COVID-19, dat fiind pericolul grav asupra sănătății tuturor cetățenilor, indiferent de zonă sau ocupație.

4. În ce condiții pot fi aplicate măsurile derogatorii?

Textul articolului 15 obligă Statele Semnatore să respecte strict criteriul proporționalității măsurii atunci când restrâng exercitarea unor drepturi ale omului protejate prin CEDO.

Curtea de la Strasbourg a stabilit (Cauza [Irlanda c. Regatului Unit](#), § 207) că este responsabilitatea statului să determine ceea ce este necesar pentru a depăși situația de urgență, însă puterile sale de apreciere nu sunt nelimitate cu privire la acest aspect, judecătorii Curții putând analiza dacă restrângerea a fost justificată de circumstanțe și dacă respectă obligațiile asumate potrivit dreptului internațional (Cauza [Mehmet Asan Altan c. Turciei](#), § 94).

Pentru a verifica dacă măsura restrictivă a fost adecvată, Curtea de la Strasbourg a stabilit prin jurisprudența sa o serie de criterii de evaluare:

- Dacă aplicarea legilor ordinare ar fi fost suficiente să contracareze pericolul cauzat de urgența publică;
- Dacă măsurile luate sunt un răspuns veritabil la situația de urgență;
- Dacă măsurile au fost luate în scopul pentru care au fost autorizate;
- Dacă derogarea are un scop limitat prevăzut de motivele care au stat la baza ei;
- Dacă nevoia derogării a fost revizuită înaintea adoptării;
- Dacă există atenuări ale măsurilor dispuse;
- Dacă există garanții pentru cetățeni în situația aplicării măsurilor;
- Importanța drepturilor a căror exercitare a fost restrânsă;
- Dacă măsurile de control judiciar sunt practicabile;
- Proportionalitatea măsurilor și dacă acestea au fost aplicate discriminatoriu;
- Dacă măsura a fost legală și dacă a fost aplicată cu respectarea procedurii prevăzute de lege;
- Dacă a fost respectată opinia instanțelor naționale de judecată cu privire la subiect.

5. Care sunt drepturile restrânse prin măsurile adoptate de către statul român?

Regulile procedurale stabilite prin cel de-al treilea paragraf al articolului 15 prevăd că orice derogări de la aplicarea CEDO trebuie notificate Consiliului Europei. Statul român a respectat această obligație și a precizat drepturile a căror restrângere a fost stabilită în situația excepțională generată de epidemia de COVID-19:

- Dreptul la liberă circulație;
- Dreptul la respectarea vieții private și de familie;
- Inviolabilitatea domiciliului;
- Dreptul la educație;
- Libertatea de întrunire și de asociere;
- Dreptul la ocrotirea proprietății private;
- Dreptul la grevă;
- Libertatea economică.

Ingerințele în exercitarea drepturilor trebuie să se limiteze la drepturile expres prevăzute mai sus și să fie proporționale cu obiectivele urmărite prin adoptarea actelor normative derogatorii. În caz contrar statul român nu va mai fi îndreptățit să justifice restrângerea prin invocarea articolului 15 din CEDO.

Orice modificare a drepturilor vizate, a măsurilor indicate sau a perioadei inițiale de 30 de zile pentru care s-a stabilit starea de urgență, trebuie să facă obiectul unei noi notificări adresată Consiliului pentru a putea beneficia de aplicarea prevederilor CEDO.

6. Ce remedii sunt disponibile persoanelor față de care au fost aplicate măsuri restrictive disproporționate sau nejustificate?

Odată cu ratificarea CEDO de către statul român, prevederile convenției și interpretarea lor jurisprudențială au devenit obligatorii pentru instanțele naționale și instituțiile publice, justițiabilii având posibilitatea de a invoca în mod direct criteriile de proporționalitate stabilite de către judecătoria Curții de la Strasbourg.

Caracterul disproporționat sau nejustificat al unei măsuri poate fi invocat atât în fața entităților publice responsabile cu asigurarea respectării lor, cât și în cadrul unor proceduri judiciare.

În situația în care interesele dumneavoastră au fost sau vor fi afectate prin restrângeri neconforme ale drepturilor fundamentale protejate prin CEDO, iar prejudiciile nu pot fi reparate la nivel național, vă puteți adresa direct Curții Europene a Drepturilor Omului pentru a obține fie o înlăturare a consecințelor acestor încălcări, fie o compensare echitabilă a prejudiciului suferit.

manuela.gornoviceanu@tuca.ro

Editori

Știri Legislative - COVID-19 reprezintă răspunsul nostru în contextul epidemiei de coronavirus din România. Firma noastră a constituit un grup de lucru dedicat gestionării implicațiilor juridice născute în contextul răspândirii COVID-19. Avocați din departamentele de conformare/reglementare, drept societar și comercial, asigurări, dreptul muncii, litigii și arbitraje, insolvență, achiziții publice, protecția datelor cu caracter personal, precum și consultanți specializați în domeniul fiscal și vamal vin în întâmpinarea clienților cu sfaturi și asistență pe subiecte specifice situațiilor de criză economică: restructurări, analiza și (re)negocierea contractelor (inclusiv a celor colective și individuale de muncă), executarea contractelor afectate de forță majoră și impreviziune, deblocarea raporturilor pre-litigioase etc. Pentru a fi la curent cu noutățile în acest domeniu, puteți accesa resursele disponibile la următorul link: <http://www.tuca.ro/covid-19/>

Manuela Gornoviceanu
Managing Associate
+4 021 204 88 90
manuela.gornoviceanu@tuca.ro

TUCA ZBARCEA ASOCIATII

Șos. Nicolae Titulescu nr. 4-8
America House, Aripa de Vest, et. 8
Sector 1, 011141, București, România
T + 4 021 204 88 90
F + 4 021 204 88 99
E office@tuca.ro
www.tuca.ro

Acest material informativ are numai un caracter orientativ. Scopul său nu este de a oferi consultanță juridică cu caracter definitiv, care se va solicita conform fiecărei probleme legale în parte. Pentru detalii și clarificări privind oricare dintre subiectele tratate în Buletinul Legislativ, vă rugăm să contactați avocații susmenționați..